

ЮРЧАК Еліна,
кандидат історичних наук,
завідувач сектору архівознавства і
документознавства
Інституту історії аграрної науки,
освіти і техніки Національної
наукової сільськогосподарської
бібліотеки НААН
elvlyur1012@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9937-2343>
(м. Київ)

ФОРМУВАННЯ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ АРХІВНОЇ СПАДЩИНИ АКАДЕМІЧНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ: ДОСВІД, КРИТЕРІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Грунтуючись на загальнонаукових та специфічних методах дослідження, методом історико-наукового аналізу розглянуто проблему трансформації діяльності архівних установ в умовах глобальної інформатизації суспільства в незалежній Україні. Поетапно висвітлено історичні витоки організації та функціонування архівів, простежено формування документно-інформаційних архівних ресурсів із запровадженням цифрових технологій в бібліотечній галузі. Визначено, що діджиталізація та створення електронних баз даних – основні джерела модернізації архівних фондів як сучасної інноваційної складової в аграрній науці через відтворення історії становлення та розвитку сільськогосподарської дослідної справи, документальної наукової спадщини аграрної науки, освіти, виробництва України з персоніфікованим наповненням. Простежено діяльність сектору архівознавства і документознавства Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН, здійснено огляд фондів, які репрезентують архівну спадщину аграрної науки і окремо – архівний фонд особового походження. Проаналізовано недоліки в бібліотечній галузі й розглянуто пропозиції щодо нової концепції в умовах глобальної інформатизації та подальшої діяльності архівних установ, завдяки ініціативності, інформатизації, інноваціям, інтегрованості, міжнародному досвіду та зв'язкам.

Ключові слова: архівна установа, архівна спадщина, документно-інформаційні ресурси, аграрна наука, інформатизація, інновації.

FORMATION OF DOCUMENTARY AND INFORMATION RESOURCES OF THE ARCHIVE HERITAGE OF ACADEMIC AGRICULTURAL SCIENCE: EXPERIENCE, CRITERIA, PERSPECTIVES

Based on general scientific and specific research methods, the problem of the transformation of the activity of archival institutions in the conditions of global informatization of society in independent Ukraine was considered by the method of historical and scientific analysis. The historical origins of the organization and functioning of archives are highlighted step by step, the formation of document and information archival resources with the introduction of digital technologies in the library industry is traced. It was determined that digitization and the creation of electronic databases are the main sources of modernization of archival funds as a modern innovative component in agricultural science through the reproduction of the history of the formation and development of agricultural research, documentary scientific heritage of agricultural science, education, production of Ukraine with a personalized content. The activities of the sector of archival studies and document studies of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences were monitored, the funds representing the archival heritage of agrarian science and, separately, the archival fund of personal origin were reviewed. We analyzed the shortcomings in the library industry and considered proposals for a new concept in the conditions of global informatization and further activities of archival institutions, thanks to initiative, informatization, innovations, integration, international experience and connections.

Keywords: *archival institution, archival heritage, document and information resources, agricultural science, informatization, innovations.*

Постановка проблеми. Розвиток архівної справи в Україні на початку двадцятих років ХХІ ст. відбувається на тлі масштабних трансформацій культурного простору суспільства й інформатизації більшості сфер життя та діяльності людини. Стрімкий інформаційно-технологічний процес і, зокрема, інновація в соціально-економічних, науково-технічних, виробничих, культурних, освітніх процесах тощо, суттєво підвищили роль інформаційних ресурсів, у тому числі й архівних. Наразі функціонування вітчизняних архівів детерміновано через низку складних проблем, що постали перед державою. Внаслідок російської агресії проти України, сформовано реалістичну стратегію національної безпеки та оборони у різних вимірах: воєнному, політичному, економічному, соціальному, гуманітарному та інформаційному. Крім того, після підписання нашою державою Угоди про Асоціацію з Європейським

Союзом (ЄС) відбувається євроінтеграційний процес, що став імперативом зовнішньої й внутрішньої її політики [1, с. 8–9]. Складовими умовами цього процесу є імплементація профільних документів і проєктів ЄС у національне законодавство, врахування й застосування Україною відповідної практики європейських країн, розвиток електронного урядування як одного з ключових інструментів підвищення ефективності державного управління, послідовне утвердження і широке впровадження у суспільне життя демократичних процедур, толерантності, професійності тощо.

Враховуючи означене, **метою** публікації стало висвітлення процесів формування галузевого інформаційного ресурсу архівної спадщини аграрної науки і, зокрема, в Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці НААН.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням архівної справи, методологічним підходам, особливо в сучасних умовах концепції комп'ютеризації в Україні, приділено чимало уваги вітчизняних вчених. Зокрема, їх основним положенням присвячена стаття Л.А. Дубровіної [2], де послідовно розкрито основні передумови інформатизації архівної справи; її основна мета та завдання; розглянуто історичні витoki та сучасний стан автоматизації архівної справи в Україні; архівознавчі аспекти, завдання й етапи інформатизації; вивчено загальну структуру системного комп'ютерного комплексу архівної справи та формування електронних інформаційних ресурсів; простежено програмне та технічне забезпечення; опрацьовано організаційні заходи для забезпечення робіт.

Бібліотекам, архівам, музеям – складовим соціальних інститутів, та їх основним функціям – збереженню і дослідженню історико-культурних джерел, поширенню об'єктивної інформації про документальну культурну спадщину, використання в сучасних інформаційно-аналітичних, меморіальних, суспільно-політичних, культурно-просвітницьких та інших заходах, спрямованих на формування і утвердження національної пам'яті, присвячено статтю Л.А. Дубровіної, А.М. Киридон, І.Б. Матяш [3].

З точки зору організації архівної справи як дієвого інформаційного ресурсу Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН заслуговує на увагу стаття Л.М. Татарчук [8], де розкрито роботу сектору архівознавства і документознавства Інституту історії аграрної науки, освіти і техніки ННСГБ НААН.

На увагу заслуговує публікація академіка В.А. Вергунова [11], де проаналізовано роботу Державної архівної служби України та рішень колегій у 2015–2016 рр., що стали доступними в інформаційному просторі та засвідчено незадовільний стан вітчизняної архівної галузі.

Актуальною є публікація голови Державної архівної служби України А.В. Хромова [12] про діяльність архівних установ та їх перспективи.

Виклад основного матеріалу. В культурній та інформаційній сфері життєдіяльності суспільства архівна справа відіграє суттєве значення, охоплюючи питання будь-якої галузі, пов'язаної з накопиченням, обліком, зберіганням юридичними і фізичними особами архівних документів та використанням інформації, що в них містяться. Під *інформатизацією* архівної справи розуміють комплекс організаційних, науково-методичних та технологічних заходів, що забезпечують створення єдиних методологічних та методичних основ функціонування архівної справи на основі взаємопов'язаних інформаційних технологій, формування національних архівних інформаційних ресурсів, створення мережі локальних та централізованих баз даних і національної інформаційної системи архівної інформації, що дозволяють виконати основну мету та поставлені перед ними завдання. Архівна справа становить вагомий складову для створення інформаційного суспільства, оскільки активно впливає на документні потоки та визначає головні шляхи обігу і використання ретроспективної документної інформації [2, с. 6, 8].

В умовах сучасного стану економіки країни, що потребує створення нової системи інноваційного розвитку агропромислового сектору «аграрна освіта – аграрна наука – аграрне виробництво», суттєвого значення набуває архівна спадщина академічної аграрної науки. Серед численних соціальних інституцій,

що виконують функції збереження національної пам'яті, зокрема, архівам, як соціальним багатофункціональним спеціальним установам, належить особлива роль: збирати, зберігати, науково досліджувати та надавати у користування історико-культурні джерела, що є свідками розвитку суспільства у його багатьох вимірах [3, с. 3].

Державні архіви (від грец. *αρχείο* – урядовий будинок) – це спеціалізовані установи, які є основною ланкою системи державних архівних установ України, що формують Національний архівний фонд (НАФ), забезпечують державний облік його документів, зберігають більшість загального обсягу НАФ, забезпечують надання архівної інформації користувачам, здійснюють управління архівною справою і діловодством разом з Державним комітетом архівів України. Державні архіви, виконуючи означені завдання, забезпечують збереження, примноження й використання вітчизняної і світової культурної спадщини та інформаційних ресурсів, вносять свій внесок у розбудову демократичної, соціальної, правової держави [4, с. 9].

Архівознавство, як наукова дисципліна, сформувалося в середині XIX ст. з потреби дослідження історії, вивчення теорії та практики архівної справи, її правових та економічних засад; узагальнення практичного досвіду роботи державних архівів, вироблення наукових методів зберігання, обліку і всебічного використання архівних документальних матеріалів. Формування архівознавства пов'язане з діяльністю археографічних комісій, заснуванням Центру архіву давніх актів у Києві (1852 р.), історичного архіву у Харкові (1880 р.) та історичного, архівно-бібліотечного відділу Генерального секретаріату в справах освіти (1919 р.). Питаннями архівознавства у радянський період займалися центральні та місцеві архівні установи, які в 1937–1960 рр. підпорядковувалися Народному комісаріату внутрішніх справ (НКВС), Міністерству внутрішніх справ (МВС), а також кафедрі архівознавства Київського університету (з 1944 р.) [5].

Здобувши незалежність у 1991 р., Україна й досі долає важкий шлях до громадянського суспільства. Відмовившись від радянської спадщини, яка в

архівній сфері полягала у домінуванні державного над особистим, обмеженням доступу до ретроспективної інформації за ідеологічно-політичними ознаками тощо, перед спеціалістами архівної справи постало завдання визначення ступеня важливості архівів у сьогоденні. У зв'язку з цим, необхідно було запровадити низку заходів: забезпечити захист архівної спадщини, посиливши норми і процедури, що існували в архівній теорії та практиці; надати демократичний доступ до архівів у нормах, які б не суперечили захисту національних інтересів та відповідали загальносвітовим підходам; зібрати ретроспективну документну інформацію з усіх архівів та створити єдиний Національний архівний фонд. У 1993 р. на підґрунті цих заходів ухвалено закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» [2, с. 11].

Наразі поняття «документальна спадщина» широко використовується у багатьох наукових дослідженнях та увійшло в соціальний обіг. Архіви та бібліотеки, проводячи експертизу цінності фондів, постійно виокремлюють унікальну частину документальних фондів. Актуальність даного питання виходить за межі суто академічного обговорення, оскільки призначення архівних і бібліотечних установ – збирати, зберігати та досліджувати документальну спадщину академічної аграрної науки, зокрема; брати активну участь в інформаційно-комунікаційному процесі залучення її до суспільного та наукового обігу [6, с. 82].

Вагоме значення має науково-дослідна робота в галузі історії, теорії та практики функціонування архівів. Характерний напрям діяльності цих установ – комунікаційний, пов'язаний із створенням системи довідників – джерел вторинного документного рівня, включаючи описи, інвентарні книги, путівники фондами, наукові каталоги та покажчики, списки, огляди, а також публікації документальних джерел, інших видів діяльності, включаючи науково-дослідну продукцію у вигляді монографій, збірників наукових праць, статей та розвідок [3, с. 7]. Зокрема, серед наукового доробку сектору архівознавства і документознавства ННСГБ НААН – «Путівник по архівних установах України для дослідників історії аграрної науки», де розкрито особливості наповнення та

формування джерельної бази окремих архівних установ України. Це видання стало першою спробою систематизації відомостей про розвиток сільськогосподарської науки та аграрної освіти з детальним описом архівних фондів, узагальнення інформації про архівні установи, що зберігають документи з історії вітчизняного сільського господарства.

Відповідно до тематики прикладного дослідження та науково-дослідної роботи, що проводиться співробітниками сектору архівознавства і документознавства впродовж 2021–2023 рр., розроблено й частково вдосконалено методичний посібник «Організація та функціонування фондів особового походження вчених-аграріїв», повний текст якого введено до електронного каталогу «ІРБІС». Метою даного видання є роз'яснення основних принципів та методів роботи з документами особового походження відомих вчених аграрної галузі України в установах системи НААН.

Виникнення та формування архівів, що виконували функції збереження й використання документів з юридичним статусом, історично складалося на мотивованому підґрунті. По-перше, внаслідок діяльності державних органів влади та інших соціальних інститутів у різні часи, де архівні установи фіксували розвиток економічних та соціальних відносин у державі, її законодавчі норми та управління державними процесами. По-друге, для збереження документальної спадщини, що відображає особистісний аспект історичного процесу. До цих документів відносяться особові родинні архіви та архіви окремих осіб, створених на приватних засадах з метою підтвердження родинних, майнових, статусних та інших прав і привілеїв, а також збереження родинної історії. В наші часи архівні установи, залежно від профілю і статусу, зберігають документальну спадщину, утворену протягом діяльності державних, громадських і приватних установ, видатних діячів суспільно-політичного, громадського і культурного життя. Крім того, архіви обслуговують правові потреби держави, надають громадянам документальні підтвердження їхніх юридичних прав і соціальних гарантій, а також задовольняють потреби історичної науки [3, с. 4].

У Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці НААН питаннями організації архівної справи займався створений у березні 2005 р. (на той час Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН) сектор рукопису та архіву. У квітні 2011 р. його перейменовано на сектор архівів та включено до складу Центру історії аграрної науки ННСГБ НААН (з 2013 р. – Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки). З квітня 2021 р. – це сектор архівознавства і документознавства. Архівний фонд бібліотеки є складовою частиною Центрального державного архіву виконавчих органів влади України (ЦДАВО України) з архівним номером фонду – 5024 й зосереджує в собі різні за походженням, змістом, хронологією та характером документи. Станом на 1 січня 2022 р. він розподіляється на 12 окремих фондів: Ф. 1 – Управлінська, науково-організаційна документація ННСГБ НААН, у якому зосереджені документи з особового складу, обліку та роботи з кадрами; Ф. 2 – Фінансування діяльності ННСГБ НААН, бухгалтерська звітність та облік (звіти про фінансово-господарську діяльність ННСГБ, штатні розписи і кошториси витрат ННСГБ); Ф. 3 – Науково-організаційна діяльність ННСГБ НААН (загальна) включає документи загальної науково-організаційної діяльності ННСГБ НААН, а саме – тематичні та робочі плани науково-дослідних робіт ННСГБ, звіти про наукову діяльність підрозділів ННСГБ, положення про структурні підрозділи ННСГБ, посадові інструкції співробітників, затверджені Статут та структура ННСГБ; Ф. 4 – Науково-дослідна діяльність підрозділів ННСГБ НААН включає документи науково-дослідної діяльності структурних підрозділів ННСГБ НААН, а саме – затверджені завдання до науково-дослідних робіт, річні звіти про роботу ННСГБ, заключні звіти по науково-дослідних темах тощо; Ф. 5 – Спеціалізована вчена рада у складі ННСГБ НААН (створена у 2004 р.), де зберігаються атестаційні справи здобувачів наукового ступеня доктора або кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки і техніки та доктора або кандидата с.-г. наук за спеціальністю 06.04.01 – історія с.-г. наук (2011–2013 рр.); Ф. 6 – Вчена рада, аспірантура, комісії та наукові товариства, що діють у складі ННСГБ НААН; містить особові справи та наукові звіти

аспірантів по темах, а також протоколи засідань Вченої ради ННСГБ, інформаційні звіти про роботу аспірантури та докторантури; Ф. 7 – Державне підприємство «Інформагропром» вміщує персональні справи, особові картки (1986–2003) працівників; документи адміністративно-господарської діяльності, фінансово-звітної, науково-організаційної й науково-дослідної роботи цього підприємства, його відділів та секторів; Ф. 8 – Фонд особового походження видатних вчених включає в собі 11 додаткових фондів, які хронологічно охоплюють період 1902–2022 рр.; Ф. 9 – Фонд звітів науково-дослідних установ Міністерства аграрної політики та продовольства України з характерним вмістом звітної документації про виконані науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи установами Мінагрополітики та продовольства України; Ф. 10 – Фонд рукописів зосереджує рукописні матеріали діячів науки, склад та зміст яких не поглинається, не відображається і не дублюється ніякою іншою документацією, що надає йому характер унікального за історико-культурним значенням; Ф. 11 – Фонд атестаційних справ ВАК України включає справи здобувачів наукових ступенів доктора та кандидата наук, вченого звання старшого наукового співробітника відділу медичних та аграрних наук ВАК України; Ф. 12 – Фонд звітів науково-дослідних установ НААН України формується зі щорічних звітів про діяльність науково-дослідних установ НААН України.

В останні роки стали актуальними біографічні наукові дослідження, що висвітлюють багатогранну діяльність вчених, зокрема, – вчених-аграріїв, їх науково-творчі здобутки та внесок у розвиток академічної аграрної науки. Реконструкція історичних аспектів та особливостей процесів неможлива без детального дослідження специфіки її наукової діяльності, окреслення внеску вчених у науково-педагогічну, навчально-методичну, організаційну діяльність аграрної науки, що потребує поглибленого вивчення їх спадщини [7, с. 186].

У ННСГБ архівні документи особового походження видатних вчених представлено у Фонді 8, де фондоутворювачами є дійсні члени, члени-кореспонденти НААН, учені-засновники окремих установ НААН, наукових

шкіл та наукових напрямів, автори визначних наукових здобутків, лауреати вітчизняних, міжнародних та іменних премій НААН тощо. Важливе джерелознавче значення документів означеного фонду становить можливість ознайомлення з особистим внеском видатних вчених НААН України різних наукових напрямів у розвиток аграрної науки [8]. Методологічним підґрунтям для роботи з фондом є методичний посібник, виданий Державним комітетом архівів України: «Робота з документами особового походження та методичні розробки», а також вищезгаданий методичний посібник «Організація та функціонування фондів особового походження вчених-аграріїв».

Архівні фонди особового походження поділяються на фонди окремої особи – особові (персональні), родини – родинні (сімейні) та роду – родові (фамільні). Хронологічні межі архівного фонду особового походження визначаються датами життя фондоутворювача, членів його сім'ї, роду. Крайніми датами документів архівного фонду особового є дата найбільш давнього та найбільш пізнього документу. Крайні дати документів фонду можуть бути ширшими за його хронологічні межі, які визначаються роками життя фондоутворювача.

Фонд особового походження видатних учених (Ф. 8) включає у собі 11 додаткових фондів, що репрезентують наукову спадщину, фотодокументи, листування тощо. 1) Фонд академіка НААН Вергунова Віктора Анатолійовича (03.06.1960); 2) Фонд професора Дорошка Івана Микитовича (1902–1992); 3) Фонд відомого державного і громадського діяча Костенка Василя Семеновича (1912–2001); 4) Фонд академіка УААН Крутя Володимира Маркіяновича (1931–1976?); 5) Фонд відомого вченого-аграрія Кудіна Андрія Микитовича (1938–2005); 6) Фонд українського економіста, академіка, члена Європейської асоціації економістів-аграрників Лукінова Івана Іларіоновича (1927–2004); 7) Фонд відомого українського вченого-фізика, академіка Новикова Миколи Миколайовича (1933–2007); 8) Фонд українського вченого-аграрія, член-кореспондента УААН Пабата Івана Андрійовича (1936–2004); 9) Фонд професора Пилипчука Олега Ярославовича (13.08.1947);

10) Фонд українського вченого в галузі гідротехніки і меліорації Срібного Ігнатія Кузьмича (1902?–1992?); 11) Родинний фонд Довгополох (1927–2009) – Довгополої Олени Павлівни (1927-2001) – відомої української вченої-бібліографознавця, професора та Довгополого Григорія Гнатовича (1928–2009) – провідного фахівця в галузях овочівництва і картоплярства.

В архівній галузі наприкінці минулого століття виникли тенденції, що вплинули на подальший розвиток архівів. Одним з перспективних напрямків діяльності архівних установ є створення електронних копій архівних документів. Оскільки збільшилась кількість проектів оцифрування архівних документів у світі, стала актуальною проблема нормативного врегулювання цього процесу. Більшість країн світу запровадили розробку нормативно-правових актів, міжнародних та національних стандартів, керівництв, інструкцій тощо [7, с. 6]. Останнім часом, особливо із впровадженням карантину з метою запобігання поширенню COVID-19 та режиму надзвичайної ситуації у зв'язку з військовими діями РФ на території України, виникла нова форма документної реальності – цифрова, яка змінює методологію діяльності архівів щодо збереження та доступу до документів національної спадщини та висвітлюють інформацію на власних сайтах і порталах, яка доступна у глобальному просторі [6, с. 82].

Згідно із законодавством України, поняття «документно-інформаційні архівні ресурси» – це окремі й масиви документів в інформаційних системах кожного регіону країни. Розрізняють пертинентну інформацію (співвідношення обсягу корисної інформації до загального обсягу отриманої інформації при інформаційному пошуку) та релевантну інформацію (у інформаційній науці й інформаційному пошуку означає ступінь відповідності знайденого документа або набору документів інформаційним потребам користувача). Наприкінці ХХ ст. сформувалося нове розуміння поняття «документно-інформаційні архівні ресурси». Наразі воно сприймається багатоаспектно і позначає всі документи на традиційних і нетрадиційних носіях. Документно-інформаційні архівні ресурси розподілено за класами. 1) Інформація, що утворюється в

природних умовах, відтворює специфіку її джерела, сфери створення належить до класу первинних. 2) Клас «змінної інформації» відтворює кількісні та якісні ознаки природних, виробничих та соціально-економічних процесів. 3) Відомості, одержані в результаті інтелектуальної діяльності людини – в процесі науково-дослідної діяльності або творчої роботи, становить ще один клас інформаційних ресурсів. Електронні архівні ресурси – відносно нова сфера, що перебуває на межі декількох дисциплін і, як вважають більшість сучасних науковців, це комплекс програмних і технічних засобів для зберігання архівних документів в електронній формі [9, с. 127–129].

Запровадження цифрових технологій в бібліотечній галузі сприяє впровадженню нових інформаційних ресурсів, зокрема, формуванню електронних бібліотек. Останнім часом наукові бібліотеки та державні заклади України презентували суспільству унікальні інформаційні ресурси. Від 2017 р. в мережі Інтернет функціонує національний цифровий проект – електронна бібліотека «Україніка» (<http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>), де основними джерелами поповнення є оцифровані видання із фондів Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Крім того, до складу «Україніки» включено вільнодоступні електронні ресурси інших бібліотек, наукових установ, українознавчих сайтів, авторські електронні версії видань. На базі електронної бібліотеки місцевих видань, де основним наповненням є література, надана відомими діячами міста з власних бібліотек, колекції видатних письменників, учених, в Flippingbook (<http://reglibrary.mk.ua/index.php/elektronna-biblioteka-mistsevikh-vidan/elektronna-biblioteka-mistsevikh-vidan-v-flippingbook>) від 2018 р. Миколаївською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. О. Гмирьова розпочато проект «Цифрова колекція раритетів» [10, с 58–59].

ННСГБ НААН надає доступ до документів архівного фонду, в тому числі й до оцифрованих текстів, через електронну базу даних архівних документів (ЕБДАД), яка безперервно поновлюється та є складовою електронного

каталогу. Наразі відбувається формування нової концепції роботи сектору архівознавства і документознавства ННСГБ НААН, де основну увагу зосереджено на модернізації збереження архівних фондів як сучасної інноваційної складової в аграрній науці через діджиталізацію та створенню повноцінних баз даних з їх електронними аналогами з метою документального відтворення історії становлення та розвитку сільськогосподарської дослідної справи, документальної наукової спадщини аграрної науки, освіти, виробництва України з персоніфікованим наповненням для комплексного вивчення та використання [8].

Поряд з цим існує низка істотних проблем, які викликають глибоке занепокоєння сучасним станом вітчизняної архівної справи, що є вагомою підставою для прийняття кардинальних заходів. По-перше, матеріально-технічна база державних архівних установ морально й фізично застаріла, не відповідає сучасним стандартам і потребам. По-друге, вітчизняні архіви не отримують належного фінансування для реставрації документів, а профільні лабораторії, що дісталися у спадок ще з радянських часів, не в змозі працювати за сучасними методами. По-третє, страхове копіювання документів на плівку майже припинилося через відсутність обладнання й витратних матеріалів. По-четверте, оцифрування документів здійснюється переважно через укладання архівами договорів з міжнародними організаціями та зарубіжними архівами на їхньому обладнанні, яке надавалося на період виконання проекту. По-п'яте, досі немає єдиного формату веб-ресурсів й відповідних систем захисту інформації у державних архівах України [11]. Ці ж проблеми стосуються й архівної справи у ННСГБ, хоча від 2021 р. сектором архівознавства і документознавства розпочато деякі модернізаційні заходи.

На кшталт пропозицій, то вже наразі, застосовуючи деякі принципи, можна дещо змінити, а саме – ініціативності, інформатизації, інноваціям, міжнародному досвіду, інтегрованості. По-перше, організація пересувних та онлайн виставок документів (Державний архів Київської області), співпраця з радіо та телебаченням (Державний архів Одеської області); технічне

переоснащення за рахунок спонсорів та впровадження цифрових технологій. По-друге, щодо інформатизації, то в архівних установах повинна діяти внутрішня система електронного документообігу. По-третє, архіви мають застосовувати в своїй практиці інновації, з яких основною повинна бути стратегія, спрямована на електронну бібліотеку. По-четверте, проведення моніторингу закордонного досвіду та програм обміну; укладання угод міжнародної співпраці, адже через архівні документи можна отримувати сталі інвестиції. По-п'яте, щодо принципу інтегрованості, то в умовах інформаційної війни архівні документи відіграють роль останнього аргументу під час руйнування історичних міфів. При застосуванні всіх вищевикладених принципів реальною стане допомога в архівній сфері, в окремих випадках, частково дещо вже зроблено [12].

Таким чином, діяльність архівних установ у сучасних умовах теоретично та практично свідчить не тільки про їхні меморіальні функції, але й про розвиток через науково-комунікаційну роботу соціокультурної адаптації, інструменту наукового пізнання, інтерпретації культурних цінностей минулого і трансляції інформації з метою подальшого суспільного самопізнання й самовизначення нації. Означені функції і характеризують національний статус архівних установ, їх виключну роль у формуванні національного менталітету та духовному житті суспільства.

Список використаних джерел та літератури

1. Стратегічна програма розвитку архівної справи України на середньострокову перспективу (2019–2023 рр.). Київ, 2019. 51 с.
2. Дубровіна Л. Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні. *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 1998. Т. 3. С. 6–17.
3. Дубровіна Л., Киридон А., Матяш І. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України. *Бібліотечний вісник*. 2017. Вип. 1(237). С. 3–10.
4. Основні правила роботи державних архівів України. Київ, 2004. 334 с.
5. Архівознавство Вікіпедія. Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%>

BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE
(Дата звернення 18.05.2022 р.)

6. Рибачок О. М. Документальна спадщина як складова культурних цінностей і культурної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. Вип. 2. С. 81–91.

7. Бюлетень Галузевого центру науково-технічної інформації з архівної справи та документознавства. Київ, 2018. Вип. 2 (30). III–IV кв.

8. Татарчук Л. Організація архівної справи як дієвого галузевого інформаційного ресурсу Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України. *Історія науки і біографістика: міжвідомчий тематичний збірник*. 2021. Вип. 2. С. 239–249. Режим доступу: <http://inb.dnsgb.com.ua/2021-2/15.pdf> (Дата звернення 18.05.2022 р.)

9. Спасенова Ю. М. Термінологічний аналіз понять «інформаційні архівні ресурси» й «електронні архівні ресурси». *Вісник ХДАК*. Випуск 43. 2014. С. 126–135.

10. Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі: матер. Третьої міжнар. наук. конф. (Київ, 14–16 травня 2020 р.). Київ: Вид-во «Ліра-К», 2020. 214 с. Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/information-komunikation.pdf> Дата звернення

11. Вергунов В. Чи потрібна Україні національна пам'ять? *Дзеркало тижня. Україна*. 2017 від 09 червня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/HISTORY/chi-potribna-ukrayini-nacionalna-pam-yat-245076.html> (Дата звернення 18.05.2022 р.)

12. Хромов А. «П'ять І», або як вже сьогодні поліпшити життя архівів. *Історична правда*. 2018 від 20 серпня. Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2018/08/20/152806/> Дата звернення

References

1. Stratehichna prohrama rozvytku arkhivnoi spravy Ukrainy na serednostrokovu perspektyvu (2019–2023 rr.). Kyiv, 2019. 51 s.

2. Dubrovina L. Osnovni polozhennia kontseptsii kompiuteryzatsii arkhivnoi spravy v Ukraini. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*. Kyiv, 1998. T. 3. S. 6–17.

3. Dubrovina L., Kyrydon A., Matiash I. Arkhivy, biblioteki, muzei – dzherelna osnova natsionalnoi pam'iaty, kulturnoi spadshchyny Ukrainy. *Bibliotechnyi visnyk*. 2017. Vyp. 1(237). S. 3–10.

4. Osnovni pravyla roboty derzhavnykh arkhiviv Ukrainy. Kyiv, 2004. 334 s.

5. Arkhivoznavstvo Vikipediia. Rezhym dostupu:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>

6. Rybachok O. M. Dokumentalna spadshchyna yak skladova kulturnykh tsinnosti i kulturnoi spadshchyny. Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia. 2017. Vyp. 2. S. 81–91.

7. Biuletен Haluzevoho tsentru naukovo-tekhnichnoi informatsii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva. Kyiv, 2018. Vyp. 2 (30). III–IV kv.

8. Tatarchuk L. Orhanizatsiia arkhivnoi spravy yak diievoho haluzevoho informatsiinoho resursu Natsionalnoi naukovi silskohospodarskoi biblioteki Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy. Istoriia nauky i biohrafistyka: mizhvidomchyi tematychnyi zbirnyk. 2021. Vyp. 2. S. 239–249. Rezhym dostupu: <http://inb.dnsgb.com.ua/2021-2/15.pdf>

9. Spasenova Yu. M. Terminolohichniy analiz poniat «informatsiini arkhivni resursy» y «elektronni arkhivni resursy». Visnyk KhDAK. Vypusk 43. 2014. S. 126–135.

10. Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti: mater. Tretoi mizhnar. nauk. konf. (Kyiv, 14–16 travnia 2020 r.). Kyiv: Vyd-vo «Lira-K», 2020. 214 s. Rezhym dostupu: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/information-komunikation.pdf>

11. Verhunov V. Chy potribna Ukraini natsionalna pamiat? Dzerkalo tyzhnia. Ukraina. 2017 vid 09 chervnia. Rezhym dostupu: <https://zn.ua/ukr/HISTORY/chi-potribna-ukrayini-nacionalna-pam-yat-245076.html>

12. Khromov A. «Piat I», abo yak vzhe sohodni polipshyty zhyttia arkhiviv. Istorychna pravda. 2018 vid 20 serpnia. Rezhym dostupu: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2018/08/20/152806/>

Рецензенти:

Гутник М. В., к.і.н., доцент

Радозуз С.А., к.і.н.

Надійшла до редакції 20.06.2022 р.